

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej „Konkurencja na rynku gazu. Uwarunkowania prawne”, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 6–7 marca 2013 r.

Ogólnopolska konferencja naukowa pod tytułem „Konkurencja na rynku gazu. Uwarunkowania prawne” odbyła się w dniach 6–7 marca 2013 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Obrady odbywały się w auli nowego budynku Wydziału Prawa i Administracji UAM – *Collegium Iuridicum Novum* – przy Alei Niepodległości 53.

Konferencję zorganizowały wspólnie Zakład Publicznego Prawa Gospodarczego oraz Koło Naukowe Prawa Energetycznego i Regulacji Sektorowej – Wydziału Prawa i Administracji UAM w Poznaniu wraz z Okręgową Izbą Radców Prawnych w Poznaniu. Dla każdej z wymienionych instytucji problematyka regulacji prawnych dotyczących rynku gazowego wiąże się ściśle z przedmiotem prowadzonej działalności.

Zakład Publicznego Prawa Gospodarczego, działający w ramach Wydziału Prawa i Administracji UAM w Poznaniu, od lat prowadzi badania nad regulacją prawną w sektorach infrastrukturalnych, w tym zwłaszcza nad prawem energetycznym i gazowym. Pracownicy zakładu są opiekunami studenckiego Koła Naukowego Prawa Energetycznego i Regulacji Sektorowej, działającego na Wydziale Prawa i Administracji od ponad dwóch lat. Zaangażowanie Okręgowej Izby Radców Prawnych w Poznaniu w przygotowanie konferencji wynika natomiast z faktu, że prawo energetyczne i gazowe jest coraz częściej przedmiotem praktyki prawniczej wykonywanej przez radców prawnych.

Pomysł zorganizowania konferencji zrodził się jako skutek obserwacji trwających obecnie prac legislacyjnych, których rezultatem mają być przełomowe zmiany na rynku gazowym w Polsce. Kierunek tych zmian wyznacza dążenie do wprowadzenia konkurencji na rynku, na którym obecnie tylko jeden podmiot – Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA – skupia prawie wszystkie funkcje gospodarcze i handlowe: import gazu z zagranicy, poszukiwanie i wydobywanie w kraju, a także dystrybucję i sprzedaż gazu do finalnych odbiorców. Udział innych sprzedawców gazu na polskim rynku wynosi zaledwie około 3%. Taka sytuacja nie rokuje nadziei na samoczynne powstanie efektywnej konkurencji. Niezbędne są nowe regulacje prawne, które umożliwią dostęp do hurtowego rynku gazu niezależnym podmiotom, aby w rezultacie stało się możliwe dokonywanie zmiany dostawcy, a cena gazu była

kształtowana przez mechanizm rynkowy oparty na grze popytu i podaży. Na tak ukształtowanym rynku pozycja konsumentów powinna ulec znacznej poprawie.

Konieczność szybkiego wprowadzenia zmian legislacyjnych jest tym większa, że Polska ma poważne zaległości w zakresie wdrażania prawa unijnego. Termin implementacji tzw. „trzeciego pakietu liberalizacyjnego” z lipca 2009 r. (określanego również jako „trzeci pakiet energetyczny”), w skład którego wchodzi między innymi Dyrektywa 2009/73/WE dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca Dyrektywę 2003/55/WE (dalej: „dyrektywa gazowa”), upłynął 3 marca 2011 r. Jeszcze w tym samym roku Komisja Europejska wszczęła wobec Rzeczypospolitej Polskiej formalne postępowanie w sprawie braku transpozycji dyrektywy gazowej, a ze względu na to, że po wszczęciu postępowania w dalszym ciągu nie doszło do uchwalenia wymaganych przepisów, w listopadzie 2012 r. złożyła do Trybunału Sprawiedliwości UE wnioski o nałożenie na Polskę kary pieniężnej.

W tym stanie rzeczy w trybie pilnym opracowano przepisy nowelizujące obecnie obowiązującą ustawę z 1997 r. Prawo energetyczne (projekt ustawy nowelizującej określany jest często jako „mały trójpak energetyczny”). Nowe przepisy przewidują przełomowe zmiany na rynku, na którym konkurenci Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa SA mogą uzyskać w najbliższych latach od 30 do nawet 70% udziału w sprzedaży gazu. Bardziej szczegółowe regulacje zawiera projekt ustawy Prawo gazowe, przygotowany w Ministerstwie Gospodarki. Treść wszystkich tych przepisów jest tym bardziej intrygująca, że oprócz promowania konkurencji, celem prawa gazowego musi być jednocześnie dbałość o bezpieczeństwo energetyczne państwa. W świetle przedstawionych okoliczności wydaje się w pełni uzasadnione podjęcie badań i dyskusji nad nowymi regulacjami prawnymi, a konferencja naukowa to najlepsza okazja do wymiany poglądów między specjalistami z zakresu prawa gazowego.

Struktura konferencji została oparta na założeniu, że analiza złożonych zagadnień prawnych powinna być dokonywana z perspektywy nie tylko nauki prawa, lecz także organów administracji publicznej właściwych w sprawach energetyki oraz przedstawicieli biznesu (zwłaszcza przedsiębiorstw obecnych na rynku gazowym zarówno w charakterze dostawców, jak i odbiorców gazu), by w ten sposób prowadzić do głębszych, wielowymiarowych rezultatów badawczych. Dlatego do udziału w konferencji zaproszono przedstawicieli wszystkich wymienionych wyżej środowisk.

Konferencja została objęta honorowym patronatem Ministra Gospodarki, Ministra Skarbu Państwa oraz Ministra Sprawiedliwości, a ponadto patronatem Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Wojewody Wielkopolskiego oraz Prezydenta Miasta Poznania. W uroczystym otwarciu konferencji uczestniczył osobiście Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prof. dr hab. Bronisław Marciniak, a także przedstawiciele administracji rządowej oraz władz samorządowych: Wojewoda Wielkopolski Piotr Florek, Starosta Poznański Jan Grabkowski oraz Sekretarz Miasta Poznania Stanisław Tamm. Jako przedstawiciele organizatorów w uroczystym otwarciu konferencji uczestniczyli: Dziekan Wydziału Prawa i Administracji prof. dr hab. Roman Budzinowski, Kierownik Zakładu Publicznego Prawa Gospodarczego prof. UAM dr hab. Bożena Popowska oraz przedstawiciel Okręgowej Izby Radców

Prawnych w Poznaniu mec. Andrzej Pieścik. Konferencja była ponadto objęta szerokim patronatem ze strony mediów.

Obrady zostały podzielone na siedem paneli, z których pięć zaplanowano na pierwszy, natomiast dwa na drugi dzień konferencji. Tematyka poszczególnych paneli została dobrana w taki sposób, aby każdy poświęcony był innemu ogniwiu złożonego procesu wdrażania konkurencji na rynku gazu.

Konferencję rozpoczęło wystąpienie przedstawiciela Ministra Gospodarki, Pawła Pikusa, z Departamentu Ropy i Gazu, który nakreślił zgromadzonym najważniejsze założenia przeprowadzanej reformy prawa gazowego. Po tym wystąpieniu rozpoczęły się obrady w ramach pierwszego panelu, w którym dominowały pytania o założenia, cele i oczekiwane rezultaty przeprowadzanych zmian. Moderatorem obrad była prof. UAM dr hab. Bożena Popowska. W tej części konferencji Jarosław Krüger, Dyrektor Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Poznaniu, przedstawił wyniki opracowanej przez tenże urząd ekspertyzy zatytułowanej „Kierunki rozwoju ochrony konkurencji i konsumentów na rynku gazu w Polsce”. Kolejnym prelegentem był Ireneusz Łazor, Prezes Towarowej Giełdy Energii S.A. w Warszawie, który przybliżył dotychczasowe doświadczenia w zakresie handlu gazem na TGE i podzielił się z uczestnikami konferencji swymi przewidywaniami dotyczącymi roli giełdy na dalszych etapach rozwoju rynku gazowego w Polsce. Kolejne dwa wystąpienia należały do przedstawicieli przedsiębiorstw, które występują na rynku w roli nabywców lub w roli dostawców gazu. Oczekiwania co do wyników reformy rynku gazu z perspektywy nabywcy ponad 10% wolumenu tego surowca na polskim rynku omówił Piotr Szpakowski, Dyrektor Biura Zarządzania Ryzykiem Regulacyjnym w PKN ORLEN S.A. Sektor dystrybucji gazu reprezentował natomiast Zdzisław Kowalski, Prezes Wielkopolskiej Spółki Gazownictwa w Poznaniu, który wygłosił referat pod tytułem: „Rola i miejsce Operatora Systemu Dystrybucyjnego w zmieniającym się rynku gazu w Polsce”.

W drugim panelu, którego obradom przewodniczył prof. dr hab. Tadeusz Skoczny z Uniwersytetu Warszawskiego, dyskutowano o regulacjach dotyczących podsektora handlu (a mówiąc językiem przepisów prawnych – „obrotu”) gazem. W tym panelu zostały wygłoszone trzy referaty. Dr Tomasz Długosz z Uniwersytetu Jagiellońskiego wygłosił referat „O pojęciu konkurencji w prawie energetycznym”. Dr Jakub Pokrzywniak z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu przedstawił referat zatytułowany „Obrót gazem w punkcie wirtualnym – konstrukcja cywilnoprawna”. I wreszcie Łukasz Pawłowski, Dyrektor Pionu Sprzedaży w Departamencie Handlu ENEA S.A. w Poznaniu, omówił zagadnienia handlu gazem na zliberalizowanym rynku z perspektywy Grupy Kapitałowej ENEA.

Trzeci panel nosił tytuł „Konkurencja na rynku a krajowe źródła gazu”. W tej części konferencji chodziło przede wszystkim o odpowiedź na pytanie o możliwość dywersyfikacji źródeł gazu dla Polski i umożliwienie rozwoju konkurencji na bazie równoprawnego dostępu do jego nowych źródeł. Prof. dr hab. Anna Walaszek-Pyziół z Uniwersytetu Jagiellońskiego omówiła zagadnienie stosowania „Klauzuli *take or pay* w kontraktach gazowych”, a mec. Tomasz Chmal z Instytutu Sobieskiego w Warszawie wygłosił referat zatytułowany „Aspekty prawne poszukiwania, rozpoznawania i wydobywania gazu w Polsce”. Moderatorem dyskusji, która rozgorzała po zaprezentowaniu tych dwóch referatów, był prof. UAM dr hab. Eryk Kosiński.

W części popołudniowej odbyły się jeszcze dwa panele. Panel czwarty był szczególnie rozbudowany, a dotyczył związków prawa energetycznego z prawem ochrony konkurencji, w tym zwłaszcza zawiłych relacji pomiędzy kompetencjami Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki a kompetencjami Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W tej części konferencji przedstawiono aż cztery referaty, zaś prof. dr hab. Anna Walaszek-Pyziół z Uniwersytetu Jagiellońskiego wystąpiła w roli moderatora dyskusji. Pierwszy referat, pod tytułem „Nowe prawo gazowe a problemy ryzyka regulacyjnego i pewności obrotu” wygłosił dr Jerzy Baehr z warszawsko-poznańskiej Kancelarii Wierciński Kwieciński Baehr, wyrażając obawy co do zgodności proponowanych rozwiązań z zasadą pewności prawa i poszanowania zawartych do tej pory umów. W wyraźnej opozycji do tez prezentowanych przez dra Baehra były tezy referatu pod tytułem „Rola organu regulacyjnego na konkurencyjnym rynku gazu ziemnego”, autorstwa dra Mariusza Swory z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kolejny referat wygłosił dr Wojciech Dorabalski z Departamentu Analiz Rynku w Urzędzie Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który omówił „Rolę organu ochrony konkurencji na zliberalizowanym rynku gazu ziemnego”. Próbę wyznaczenia „linii demarkacyjnej” pomiędzy kompetencjami Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki a kompetencjami Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów podjął dr Piotr Lissoń z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w referacie zatytułowanym „Regulacja rynku gazu jako działanie wspólne organu regulacyjnego oraz innych organów administracji”.

Na zakończenie pierwszego dnia obrad zaprezentowano jeszcze dwa referaty ujęte w ramach panelu „Konkurencyjny dostęp do infrastruktury gazowej”. Pierwszy z tych referatów ukazał „Funkcje terminala LNG w Świnoujściu”, a wygłosił go przedstawiciel spółki Polskie LNG S.A. Tadeusz Tański, Kierownik Biura Rozwoju Funkcjonalności Terminala LNG. Drugim prelegentem był dr Michał Będkowski-Kozioł z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, który wygłosił referat „Dostęp stron trzecich do infrastruktury gazowej – stan aktualny i projektowane zmiany”.

Obrady w drugim dniu konferencji odbyły się w dwóch panelach. Panel szósty dotyczył zarówno zagadnień infrastrukturalnych, jak i szerszego problemu liberalizacji rynku gazu w perspektywie europejskiej. Poseł do Parlamentu Europejskiego Andrzej Grzyb przedstawił referat pod tytułem „Niekonwencjonalny gaz w Europie – debata o kształcie przyszłych regulacji prawnych”. Z kolei prof. dr hab. Andrzej Szablewski z Politechniki Łódzkiej w referacie zatytułowanym „Kluczowa rola regulacji prokonkurencyjnej na rynku gazu” omówił brytyjskie doświadczenia w zakresie liberalizacji rynku gazu. Kolejny referat dotyczył „Roli infrastruktury magazynowej w procesie liberalizacji rynku gazu w Polsce”, a jego autorem był mec. Krzysztof Łyszyk z Kancelarii KKŁW w Warszawie. Następnie dr Maciej Kruś z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu omówił „Kwestię ustanowienia szczególnych przepisów w zakresie rozbudowy sieci gazowych”. Ta część konferencji miała aż dwóch moderatorów. Byli to: prof. dr hab. Marek Szewczyk oraz prof. dr hab. Krystian Ziemiński z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W panelu siódmym – odnoszącym się do zagadnień polityki energetycznej państwa, połączonym z zakończeniem i podsumowaniem konferencji – wygłoszono dwa referaty, które przedstawili radcowie prawni: mec. Anna Romejko-Borkowska

z Kancelarii SWS w Poznaniu, której referat nosił tytuł „Instytucja zmiany sprzedawcy gazu jako przejaw liberalizacji rynku gazu – uwarunkowania prawne”, natomiast mec. Wojciech Bigaj z Kancelarii GWJ w Poznaniu wygłosił referat pod tytułem „Mały trójpak energetyczny jako instrument liberalizacji rynku gazu”.

Podczas dwudniowych obrad zostały wygłoszone łącznie 22 referaty. W roli słuchaczy w konferencji uczestniczyło ponad 350 osób. Podsumowaniem każdego panelu była dyskusja, w trakcie której nie brakowało emocji, a jej uczestnicy toczyli autentyczny spór o wizję rynku gazu w perspektywie najbliższych lat, o celowość zastosowania rozwiązań prawnych proponowanych w przepisach „trójpaku energetycznego” i „małego trójpaku energetycznego” oraz – o czym wspomniano już wyżej – o rolę Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w toku przechodzenia od obecnego modelu rynku gazowego do rynku w pełni konkurencyjnego.

Rezultatem naukowym konferencji będzie opracowanie książkowe. Do udziału w tym opracowaniu zostali zaproszeni wszyscy uczestniczący w niej prelegenci. Ponadto konkluzjom konferencji zostanie nadana forma dokumentu, który będzie zawierać tezy odnoszące się do polityki energetycznej państwa w sektorze gazowym. Dokument ten, mający charakter rekomendacji naukowej, zostanie przekazany Ministerstwu Gospodarki, które obecnie prowadzi prace nad *Polityką Energetyczną Polski* na najbliższy czteroletni okres, tj. na lata 2013–2017.

Szczegółowy program konferencji, a także informacje na temat prelegentów oraz partnerów konferencji, patronów honorowych i patronów medialnych dostępne są na stronie internetowej: <http://konferencja-gazowa.amu.edu.pl>.

Piotr Lissoń